

گلستان هنر
(پیشگام)

علی رضا عباسی

(زنده در ۱۰۳۱ ه. ق.)

دکتر حمیدرضا قلچ خانی

سرشناسه: قلیچ‌خانی، حمیدرضا، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور: علی‌رضا عباسی / حمیدرضا قلیچ‌خانی
مشخصات نشر: تهران: پیکره، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۵۴ ص.
فروست: گلستان هنر: ۱۸.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۲۸-۶۱-۲
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: علی‌رضا عباسی، قرن ۱۱ ق.
موضوع: خوشنویسان ایرانی -- قرن ۱۰ - ۱۱ ق. -- سرگزشتنامه
موضوع: کاتبان ایران -- سرگزشتنامه
رده‌بندی دیکر: ۱۳۹۵: ۷۴/۲۵ NK۲۶۳۹
رده‌بندی دیویر: ۷۴۵/۶۱۹
شماره کتابخانه ملی: ۴۲۰۹۹۶۵

گلستان هنر: ۱۸
علی‌رضا عباسی
دکتر حمیدرضا قلیچ‌خانی
دبیر مجموعه: دکتر علی‌اصغر...

گرافیک: مهدیه ابوالحسن
ویراستار: خشایار قومی
مترجم بخش انگلیسی: دلارام کاردار طهران

(پیکره)

چاپ نخست: ۱۳۹۵
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان
ایتوگرافی: نقش سبز چاپ و صفای: مینا
نشر پیکره: تهران، خیابان آزادی، ابتدای آذریاچان، پلاک ۱۰۳۴
تلفن: ۶۶۰۲۸۴۱۹ / فکس: ۶۶۰۲۸۴۲۶
www.peikarchpub.ir
E-mail: peikarchpub@gmail.com

مجموعه‌ی «گلستان هنر» در راستای شناخت و معرفی گذشته‌ی فرهنگی و هنری کشور بزرگ و هنرپرور ایران، ضمن ایجاد می‌کوشد تا با تکیه بر مستندات و تازه‌ترین پژوهش‌های علمی، اطلاعات پدیدعی را در معرفی و تحلیل آثار هنرمندان گمنام یا کمتر شناخته‌شده‌ی هنرهای تجسمی به دست دهد.

ارجاعات دقیق، رعایت یکدستی در شیوه‌ی نگارش، پیراستگی متون و بهره‌مندی از تصاویر باکیفیت از اصولی است که هنرپژوهان ملزم به آن خواهند بود.

فهرست

- ۶ پیش از هر چیز
- ۹ زندگی و هنر علی رضا
- ۱۲ فرزندان علی رضا
- ۱۴ علی رضاهاى دیگر
- ۲۰ سرودهاى علی رضا
- ۲۲ آثار برجای مانده
- ماپی نوشت و منابع

پیش از رجوع

عجیب است که از منابع تاریخی و ادبی دوره صفوی و خوشنویس طراز اول ایران، علی‌رضای تبریزی (عباسی)، تاکنون کتابی در خور و شایسته انتشار نیافته است؛ هرچند که این اثر نیز تنها قدمی در قدردانی و ستایش از هنر وی است. گشته‌شدن میرعماد در سال ۱۰۲۴ ق. و انتشار شایعانی مبنی بر حسادت و رقابت علی‌رضا نسبت به وی، سبب افزایش شهرت میرعماد و کاهش مقبولیت علی‌رضا شده و از این رو چهار سده است که هنر علی‌رضا از منظر انصاف و بی‌طرفی شناسایی و بررسی نشده است. در باب میرعماد چندین کتاب تألیف شده و بیش از آن بارها انتشار یافته، در حالی که درباره‌ی علی‌رضا تنها چند مقاله رشته شده است و حتی از تاریخ دقیق تولد، درگذشت و مدفن وی نیز بی‌خبریم. شمار فراوان کتیبه‌های علی‌رضا و رسیدنش به منصب کاتبی و ملقب‌شدنش به «عباسی» و چیره‌دستی در قلم ثلث جلی و نستعلیق گواهانی بر اعتبار هنری وی‌اند. با وجود این وی به سبب مکتب مال و موقعیت اجتماعی به پرورش شاگرد و گسترش سبک و شیوه‌ی خویش نپرداخته و در نتیجه از همان زمان در میان انبوهی از شاگردان و پیروان میرعماد اندک‌اندک به فراموشی سپرده شده است.

از اواسط سده‌ی یازدهم هجری نستعلیق دلنشین و جذاب علی‌رضا و خلیل‌الله تحت تأثیر مکتب میرعماد به فراموشی سپرده شد و مهاجرت شاگردان و پیروان میرعماد به هندوستان و عثمانی، سبب‌ساز توجه بیشتر خوشنویسان به آثار میرعماد شد و وی را درخشان‌ترین قلعه‌ی نستعلیق دانسته و دیگر استادان بزرگ را به فراموشی سپردند. حتی در عصر قاجار که

دوره‌ی نئوکلاسیک خط نستعلیق بود، بیشتر پادشاهان هنرپرور، نستعلیق آرمانی را در آثار میرعماد یافتند و خوشنویسان را به تقلید و تکرار آثارش هاداشتند و همین نکته یکی از انگیزه‌های فراوانی جعل آثار میرعماد شد. خوشبختانه امروزه که از دوره‌ی صفوی فاصله گرفته‌ایم و تعصبات شاگرد و استادی فروکش کرده و این هنرمندان به تاریخ پیوسته‌اند، می‌توانیم از پیش می‌توان به نقد و بررسی آثارشان پرداخت و داوری امر زمانه‌ی ما، باید منابع تاریخی فراوان نیست و شاهد اصلی آن همانا آثار بهمان مآندی هستند؛ هرچند که در دوره‌ی صفوی، تاریخ‌نویسی به گونه‌ی روایت بسیار داشته، اما اطلاعات و آگاهی ما از زندگی قلم‌های هنر آن دوره هم‌چون علی‌رضا و صادقی‌بیگ چندان دقیق و به‌سامان نیست.

آثار علی‌رضا در نگارش کلی به دو دسته‌ی قطعات نستعلیق و کتیبه‌های ثلث تقسیم می‌شوند. قطعات در موزه‌ها و کتابخانه‌ها و مجموعه‌های خصوصی است و کتیبه‌ها به طبیعتاً در بناهای گوناگون. درباره‌ی آثار علی‌رضا بنابر عادت دیرینه‌ام، و آنچه می‌خواهم تا یکایک را از نزدیک دیده و عکاسی یا اسکن کنم و در نظر و درباری آثار که ندیده‌ام خودداری کنم و در حد دانش و تجربه‌ی من، بنا بر حد و کاستی‌های منابع کهن و پژوهش‌های معاصر را از میان بردارم.

حمیدرضا قلیچ‌خانی

بهمن ۱۳۹۴